

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ РЕІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ
ПОЛОНІЙНА АКАДЕМІЯ В ЧЕНСТОХОВІ
ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА ІМЕНІ А.Ю. КРИМСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

КРИМ – ЦЕ УКРАЇНА: СТРАТЕГІЯ ДЕОКУПАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ

**Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного
круглого столу з нагоди Дня спротиву окупації
Автономної Республіки Крим та міста Севастополя**

24 лютого 2023 року
м. Одеса

Видавництво
«Юридика»
2023

Організаційний комітет:

Дмитро Володимирович Швець – ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, полковник поліції (голова організаційного комітету);

Максим Вікторович Корнієнко – проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції (заступник голови організаційного комітету);

Борис Володимирович Бабін – д.ю.н., професор, експерт Асоціації Реінтеграції Криму, професор Національного авіаційного університету;

Лілія Георгіївна Матвєєва – завідувач кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції (заступник голови організаційного комітету);

Віктор Олексійович Кіктенко – директор Інституту сходознавства імені А.Ю. Кримського НАН України, доктор філософських наук, старший науковий співробітник (заступник голови організаційного комітету);

Андрей Крипський – ректор Полонійної академії в Ченстохові, доктор філософії, доктор богослов'я, гоноріс кауза, професор;

Ігор Йосифович Магновський – професор кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Лідія Борисівна Тарасенко – професор кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент;

Костянтин Євгенович Пальшков – доцент кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат політичних наук, доцент

Матеріали видано в авторській редакції.

K82 **Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції** : матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 24 лютого 2023 року). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 322 с.

ISBN 978-617-8263-10-2

Збірник матеріалів міжнародного науково-практичного круглого столу «Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції» з нагоди Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, що відбувся 24 лютого 2023 року в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

УДК 341.38:341.223.2(477.75)

ISBN 978-617-8263-10-2

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2023

Пальшков Костянтин Євгенович

кандидат політичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

Одеського державного університету внутрішніх справ

ДИНАМІКА ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ДЕОКУПАЦІЇ КРИМУ

24 лютого 2023 року виконується рік повномасштабному вторгненню Російської Федерації в Україну, тоді як Російській збройній агресії проти України в лютому 2023 року виконується 9 років.

Наразі, коли продовжуються широкі бойові зіткнення між збройними силами обох сторін, автор матеріалу спробує продемонструвати зміну в поглядах українців на проблему деокупації Криму в залежності від різних чинників.

Репрезентативне опитування DW-Trend, яке на замовлення медіа-компанії Deutsche Welle провело Київське представництво незалежного інституту IFAK у грудні 2014 року, зафіксувало що 66 % не вірять у можливість відновлення українського суверенітету над Кримом, з яких 36 % заявили, що це точно неможливо, а 30 % що це скоріше неможливо. Також 12 % заявили, що це скоріше

можливо, 14 % зазначили, що вони не можуть сказати точно, і лише 8 % відповіли, що це точно можливо [1]. Відзначимо, що дане опитування було проведено на 11-му місяці анексії півострова, в час коли фокус суспільної уваги було переключено на військові дії на Сході України, де збройна агресія Росії загрожувала окупацією ще більшим територіям, тож першим завданням влади та суспільства було вберегти країну.

Наступним дослідженням, результати якого автор взяв до уваги, стало загальнонаціональне і експертне опитування «Майбутнє Криму: чи можлива реінтеграція? Як і коли?» проведене Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічна служба Центру Разумкова з 11 по 16 травня 2016 року. Відповідно до даного опитування 54 % респондентів відповіли, що вірять у можливість повернення території нині окупованого півострова до складу України. Втім, більша частка таких умовних оптимістів (32 % із 54 %) були схильні вважати, що повернення Криму можливе лише в довгостроковій перспективі. 37 % респондентів відповіло, що Крим повернути неможливо. Серед тих, хто вірив у повернення контролю України над півостровом, 14 % розглядали, що це відбудеться у силовий спосіб: шляхом військового наступу українських збройних сил на територію Криму [2]. Істотне зростання оптимістичних сподівань, порівняно з кінцем 2014 року, можна пояснити певною стабілізацією ситуації в країні.

Опитування «Крим у громадській думці українців», проведене цими ж двома організаціями з 16 по 22 серпня 2018 року, наочно продемонструвало динаміку в очікуваннях суспільства з 2016 року. Дослідження засвідчило, що оптимістичні оцінки перспектив повернення українського контролю над Кримом перевищувало песимістичні оцінки: 48 % громадян України вважали таке повернення реальним (на 6 % менше, ніж у травні 2016 року), а 36 % – не вірили у таку можливість. Водночас лише 5 % вважало, що таке повернення можливе у найближчій перспективі (у травні 2016 року таких оптимістів було 22 %). Дещо зріс і рівень невизначеності думок щодо цього питання (з 8 % до 17 %). Кількість тих, хто вірив у силовий шлях повернення Україною контролю над Кримом дорівнювала 10 %. [3]. Тобто за два

роки було зафіксовано зростання скепсису, щодо повернення Криму ближчим часом, зокрема, у військовий спосіб.

Розуміти подальшу динаміку громадської думки в питанні повернення контролю України над Кримом, дозволило Всеукраїнське опитування, проведене Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова у період з 29 липня по 4 серпня 2021 року. Щодо можливості відновлення контролю над півостровом 43 % відповіли, що так чи інакше у майбутньому територія Криму знову повернеться до складу України, тоді як 44 % (на 7 % більше ніж у травні 2016 року) – заявили, що це малоймовірно чи взагалі неможливо. 27 % опитаних розглядало як чинник деокупації півострова, – зміцнення збройних сил України для підготовки операції зі звільнення Криму [4]. Як видно з наведених показників, у 2021 році продовжилося падіння віри українців у повернення контролю над Кримом. Що стосується збільшення тих, хто розглядав військовий шлях деокупації Кримського півострова, то автор схильний пояснювати це підвищенням віри населення в ЗСУ, що поступово реформувалися та зміцнювалися.

Суспільні настрої українців істотно змінилися після різкого загострення російської агресії. Опитування, проведене 12–13 березня 2022 року, тобто в перший місяць повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну Соціологічною групою «Рейтинг», зафіксувало думку більшості про те, що Україна має використовувати всі можливості для повернення окупованих територій Донбасу (86 %) і Криму (80 %) [5].

Велику віру українців у повернення окупованих територій зафіксувало опитування «Післявоєнне майбутнє України», проведене Харківським інститутом соціальних досліджень з 05.11.2022 по 24.11.2022 в Україні. Згідно даного опитування на питання «Чи вважаєте ви можливим повернення окупованих територій під контроль України?», 89 % опитаних відповіли «Так» [6].

Результати останніх двох опитувань можна пояснити успішними діями Збройних сил України, Національної гвардії України та інших задіяних силових відомств з протидії агресії Росії. Можна припустити, що й надалі віра українських громадян у звільнення

Кримського півострова, як і решти тимчасово окупованих територій корелюватиметься в залежності від ситуації на фронті.

Таким чином, у якості висновку можна відзначити, що на суспільну думку в частині перспективи відновлення контролю України на Кримом впливало два головні фактори. В першу чергу, слід говорити про час, по мірі збільшення якого, від моменту окупації півострова оптимістичні настрої населення слабшали, тоді як посилювалась зневіра. Фактор часу відіграватиме роль і надалі, тож матиме значення успішність бойових дій з боку України, з недопущенням різних форм «заморожування» конфлікту. Ця ж успішність є другим фактором, що формуватиме зміст суспільних очікувань.

Література:

1. DW-Trend: Українці втрачають надію на повернення Криму. URL: <http://surl.li/euvscu>
2. Майбутнє Криму: чи можлива реінтеграція? Як і коли? (загальнонаціональне і експертне опитування). URL: <http://surl.li/evcprx>
3. Крим у громадській думці українців. URL : <http://surl.li/evcpz>
4. Повернення Криму: яким українці бачать його політичне майбутнє (липень–серпень 2021р.). URL: <http://surl.li/evcq>
5. Четверте загальнонаціональне опитування українців в умовах війни (12–13 березня 2022). URL: <http://surl.li/evcqj>
6. Післявоєнне майбутнє України: результати соціологічного дослідження. URL: <http://surl.li/evcqpn>

Марунчак Катерина – Марія Богданівна Ключові ланки реінтеграції Кримського півострова	139
Маруховська – Картунова О.О. Стратегія деокупації Криму: основні сценарії досягнення мети	142
Матвєєва Лілія Георгіївна Інститут транзитивної юстиції як передумова деокупації та реінтеграції	147
Мельник Віктор Мирославович Три політико-історіографічні концепції кримського минулого і стратегія соціальної реінтеграції автономії	151
Мирза Світлана Степанівна, Андрієнко Ірина Святославівна До питання про конвалідацію правочинів в постконфліктний період	157
Мілієнко Олена Анатоліївна Protection of the rights of internally displaced persons from the Crimea	161
Музичко Олександр Дерусифікація Криму як частина стратегії побудови української національної держави – єдиний шлях реінтеграції	165
Негребецький Владислав Валерійович Особливості співробітництва криміналістів і судових експертів під час військової агресії в Україні	167
Нівня Ганна Олександрівна Проблема реінтеграції: світовий досвід	171
Пальшков Костянтин Євгенович Динаміка громадської думки щодо проблеми деокупації Криму	174
Пашкуда Тетяна Вікторівна Ключові напрями соціальної політики на деокупованих територіях України	177
Пивоваров Володимир Володимирович До питання визначення правового статусу військовополонених та інших поневолених в ході війни осіб	180